Lietas arhīva Nr. A42-00901-22
ECLI:LV:ADRJLTN:2022:0613.A420253021.9.S

ADMINISTRATĪVĀ RAJONA TIESA
LIEPĀJAS TIESU NAMS

S P R I E D U
LATVIJAS TAUTAS VĀRDĀ

Liepājā 2022. gada 13. jūnijā

Administratīvā rajona tiesa
šādā sastāvā: tiesnese Kristīne Brokane,

rakstveida procesā izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta pēc /pers. A/ pieteikuma par Ministru kabineta 2021. gada 9. oktobra rīkojuma Nr. 720 „Par ārkārtējās situācijas izsludināšanu" 5.3. apakšpunkta atzīšanu par prettiesisku attiecībā uz /pers. A/ un pienākuma uzlikšanu Ministru kabinetam atlīdzināt /pers. A/ nemantisko kaitējumu 50 000 *euro* un mantiskos zaudējumus 5803,38 *euro*.

Aprakstošā daļa

[1] Ar Ministru kabineta 2021. gada 9. oktobra rīkojumu Nr. 720 „Par ārkārtējās situācijas izsludināšanu" (turpmāk – Rīkojums), lai apturētu straujo Covid-19 infekcijas izplatību un veselības nozares pārslodzi un mazinātu novēršamo mirstību, vienlaikus nodrošinot svarīgu valsts funkciju un pakalpojumu nepārtrauktību, visā valsts teritorijā no 2021. gada 11. oktobra līdz 2022. gada 11. janvārim izsludināta ārkārtējā situācija, Rīkojuma 5.3. apakšpunktā nosakot, ka valsts un pašvaldību institūciju (tai skaitā kapitālsabiedrību) darbinieki un amatpersonas no 2021. gada 15. novembra savus darba pienākumus var veikt tikai tad, ja viņiem ir vakcinācijas vai pārslimošanas sertifikāts.

2022. gada 7. janvārī Rīkojumā izdarīti grozījumi, nosakot, ka ārkārtējā situācija visā valsts teritorijā ir izsludināta no 2021. gada 11. oktobra līdz 2022. gada 28. februārim, kā arī paredzot no 2022. gada 15. februāra Rīkojuma 5.3. apakšpunktu izteikt jaunā redakcijā, proti, valsts un pašvaldību institūciju (tai skaitā kapitālsabiedrību) darbinieki un amatpersonas savus darba pienākumus var veikt tikai tad, ja viņi ir uzrādījuši primārās vakcinācijas, balstvakcinācijas vai pārslimošanas sertifikātu.

[2] 2021. gada 1. novembrī Administratīvajā rajona tiesā saņemts pieteicēja /pers. A/ pieteikums par Rīkojuma 5.3. apakšpunkta atcelšanu (*pašlaik – atzīšanu par prettiesisku* –, tiesas piezīme) attiecībā uz pieteicēju. Pieteikums pamatots ar turpmāk norādītiem argumentiem.

[2.1] Pieteicēja darba devējs ir valsts SIA /nosaukums/, pieteicējs pilda ceļu būvinženiera darba pienākumus un ir to personu lokā, uz kuriem attiecas Rīkojuma 5.3. apakšpunkts, kā rezultātā, neuzrādot darba devējam Covid-19 vakcinācijas vai pārslimošanas sertifikātu, pieteicējs no 2021. gada 15. novembra darba pienākumus nevar veikt ne klātienē, ne attālināti. Līdz ar to pieteicējs ir spiests pakļaut sevi vakcinācijai pret Covid-19 vai tā pārslimošanai, no kā atsakoties, iestāsies Darba likumā noteiktās sekas, kā rezultātā pieteicējs tiks atstāts bez darba samaksas un iespējas sevi uzturēt.

[2.2] Ministru kabinets, pieņemot Rīkojuma 5.3. apakšpunktu, ir pārkāpis deleģējumu.

[2.2.1] Rīkojuma anotācijā epidemioloģiskās drošības pamatojums nav minēts, vienīgais pamatojums ir likuma „Par ārkārtējo situāciju un izņēmuma stāvokli" 4. panta pirmajā daļā noteiktās Ministru kabineta tiesības ierobežot personu tiesības un brīvības. Līdz ar to Ministru kabinets ir pārkāpis minētajā normā noteikto deleģējumu, jo Ministru kabineta tiesības, izsludinot ārkārtējo situāciju, ir noteiktas šī likuma 8. pantā, kur nav minētas tiesības noteikt ierobežojumus darba pienākumu veikšanai. Ja likumdevējs būtu vēlējies šādus ierobežojumus noteikt arī ārkārtējās situācijas laikā, kā tas ir izņēmuma stāvokļa laikā, tādas pilnvaras būtu piešķirtas. Tāpat pārsniegtas arī minētā likuma 8. panta pirmās daļas 8. punktā noteiktās pilnvaras, jo darba pienākumus iespējams pildīt pilnībā vai daļēji attālināti. Nevienam nav tiesību noteikt to, kādām atļaujām pieteicējam jābūt, lai atrastos mājās un pildītu darba pienākumus attālināti.

[2.2.2] Ministru kabinetam nav tiesību ierobežot Darba likumā noteiktās darbinieku un darba devēju tiesības vai uzlikt papildu pienākumus. Tāpat Ministru kabinets nav pilnvarots ierobežot Latvijas Republikas Satversmē (turpmāk – Satversme) noteiktās pamattiesības. Tomēr Rīkojuma 5.3. punkts faktiski uzliek par pienākumu izvēlēties starp diviem pamattiesību pārkāpumiem no valsts puses, proti, no vienas puses atļaut valstij pārkāpt personas pamattiesības uz cilvēka cieņas aizsardzību, privātās dzīves neaizskaramību, valsts pozitīvajām tiesībām cilvēka veselības aizsardzībā, bet no otras puses atļaut pārkāpt tiesības brīvi izvēlēties nodarbošanos un darbavietu.

[2.2.3] Kā pamatojums un deleģējums nevar tikt piemērota arī Epidemioloģiskās drošības likuma 3. panta otrā daļa, kas jāskata kopā ar 3. panta pirmo daļu, kurā Ministru kabinetam nav dots tiešs un nepārprotams pilnvarojums noteikt obligātu vakcināciju. Arī gadījumā, ja normā būtu minēta obligāta vakcinācija, obligātumu nedrīkst noteikt attiecībā uz esošajām Covid-19 vakcīnām, kurām šobrīd uz gadu izsniegtās tirdzniecības atļaujas ar nosacījumiem nozīmē to, ka joprojām nav visaptverošu klīnisko datu. Turklāt nav noteikts taisnīgas kompensācijas mehānisms. Šādos apstākļos nav iespējams atsaukties arī uz Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2021. gada 8. aprīļa Lielās palātas spriedumu apvienotajā lietā Nr. 47621/12 Vavrička un citi pret Čehiju, kur tiesa nekonstatēja Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 8. panta pārkāpumu jautājumā par bērnu obligāto vakcināciju, jo tiesa uzsvēra, ka lieta attiecas uz rutīnas bērnu vakcīnām pret medicīnas zinātnē pazīstamām slimībām. Attiecīgo vakcīnu iedarbību uz

cilvēku organismu ilgtermiņā neviens ārsts pasaulē vēl nezina.

[2.3] Rīkojumā, Ministru kabineta 2021. gada 28. septembra noteikumos Nr. 662 ,,Epidemioloģiskās drošības pasākumi Covid-19 infekcijas izplatības ierobežošanai" (turpmāk – noteikumi Nr. 662) un Covid-19 infekcijas izplatības pārvaldības likumā noteikti trīs juridiski vienlīdzīgi sertifikātu veidi, kas pamatojas uz vakcināciju, pārslimošanu vai negatīvu testu un tiek atzīti par juridiski vienlīdzīgiem arī Eiropas Savienībā. Rīkojumā bez epidemioloģiska izskaidrojuma pieļauta valsts un pašvaldību institūciju un kapitālsabiedrību darbinieku un amatpersonu diskriminācija attiecībā pret citiem darbiniekiem.

[2.4] Pieteicējs ir nolēmis nevakcinēties. Pieteicējam ir tiesības brīvi izvēlēties, kādus medikamentus lietot. Šāda izvēle nedrīkst kļūt par priekšnosacījumu darba pienākumu pildīšanai, jo tas nav samērīgi, kas turklāt nav vērtēts. Pieteicēja atstādināšana sabiedrībai nesniegs nekādu labumu, tieši pretēji sabiedrība nesaņems vai saņems ierobežoti pieteicēja nodrošinātos pakalpojumus. Pieteicējam ir iespējams savu darbu organizēt tā, lai ievērotu epidemioloģiskās prasības, pielāgotos apstākļiem un pildītu darba pienākumus testējoties.

[3] Veselības ministrija kā Ministru kabineta lietā deleģētā pārstāve tiesai sniegtajā rakstveida paskaidrojumā pieteikumu neatzīst, uzskatot, ka pieteicējam nav objektīva pamata nevakcinēties, un paskaidrojot turpmāk norādīto.

[3.1] Valsts konstitucionālo orgānu vadītāji ir atzinuši, ka ārkārtējās situācijas vadība ir Ministru kabineta uzdevums. Rīkojuma mērķis ir apturēt Covid-19 straujo izplatību, ar to saistīto pārslodzi veselības sektorā un nāves gadījumu pieaugumu. Likuma ,,Par ārkārtējo situāciju un izņēmuma stāvokli" 8. panta otrā daļa Ministru kabinetam piešķir tiesības, izsludinot ārkārtējo situāciju, papildus noteikt konkrētajā ārkārtējā situācijā nepieciešamus pasākumus, savukārt Epidemioloģiskās drošības likuma 3. panta otrā daļa ļauj Ministru kabinetam noteikt epidemioloģiskās drošības pasākumus. Šis deleģējums Ministru kabinetam piešķir visplašāko rīcības apjomu epidemioloģiskas situācijas pārvaldīšanai. Šā likuma 30. panta pirmā daļa paredz Ministru kabinetam noteikt infekcijas slimības, pret kurām personas vakcinējamas obligāti, kā arī šīs vakcinācijas kārtību un vakcinējamo personu loku. Rīkojums atbilst norādītajam deleģējumam, kā arī nav pretrunā ar likumiem, kas piemērojami Covid-19 infekcijas izplatības ierobežošanai. Turklāt Saeima Rīkojumu ir atbalstījusi.

[3.2] Rīkojuma 5.3. apakšpunktā noteiktais ierobežojums tiek attiecināts uz pieteicēju, jo darbiniekiem darba vietā ir augsts risks inficēties no kolēģiem, klientiem, apmeklētājiem, kā arī dodoties uz darbu ar sabiedrisko transportu, tādēļ nepieciešams vakcinēties, lai pasargātu sevi no ilgstošas darbnespējas, kas ietekmē noteikto funkciju izpildi, un iespējas izplatīt infekciju arī ārpus darba. Jo darba apstākļi būs drošāki, jo mazāk personu saslims, kas ir īpaši aktuāli ārkārtējās situācija laikā, kad Covid-19 Delta varianta un citu jauno variantu lipīguma dēļ vienlaikus inficējas ļoti liels skaits cilvēku. Arī daudzas citas pasaules valstis ir noteikušas pienākumu vakcinēties pret Covid-19. Testēšana nav pietiekami efektīvs līdzeklis nekontrolētas infekcijas slimības izplatības gadījumā, kā arī testēšana nesniedz imunitāti. Tests var tikt izmantots tikai kā papildu piesardzības pasākums.

[3.3] Saskaroties ar pandēmiju un būtisku sabiedrības veselības apdraudējumu, valstij ir pienākums nekavējoties rīkoties, lai novērstu apdraudējumu un normalizētu situāciju. Valsts pienākums aktīvi rīkoties izriet no Satversmes un Latvijai saistošiem starptautiskiem tiesību aktiem. Pamattiesību ierobežojumu mērķis ir atrast taisnīgu un saprātīgu līdzsvaru starp atsevišķas personas pamattiesībām no vienas puses un citām konstitucionālajām vērtībām no otras puses. Regulējums vērsts arī uz to, lai radītu priekšnoteikumu personu brīvas pārvietošanās atsākšanas iespējām, kā arī dažādu sabiedrībai būtisku pakalpojumu pieejamībai un kvalitātei. No valsts ekonomiskās situācijas ir atkarīga sabiedrības labklājība un citu pamattiesību ievērošana pienācīgā līmenī.

[3.4] Eiropas Cilvēktiesību tiesa lietā Vavrička un citi pret Čehiju atzina, ka gadījumā, ja brīvprātīgas vakcinēšanās politika nav pietiekama, lai sasniegtu un uzturētu kolektīvo imunitāti, vai kolektīvajai imunitātei nav nozīmes slimības rakstura dēļ, nacionālās iestādes var pamatoti ieviest obligātas vakcinēšanās politiku, lai panāktu atbilstoša līmeņa aizsardzību pret nopietnām slimībām. Arī Tiesībsargs norādījis, ka obligātas vakcinācijas kā pamattiesību ierobežojuma leģitīmais mērķis būtu sabiedrības veselības un labklājības nodrošināšana. Ja brīvprātīga vakcinācijas politika nav pietiekama, lai sasniegtu un saglabātu pūļa imunitāti, ir pamats ieviest obligātu vakcināciju, lai panāktu atbilstošu aizsardzības līmeni. Šā ierobežojuma samērīguma vērtēšanā svarīgi arī ņemt vērā to, ka Covid-19 vakcīna ir pārbaudīta, droša un efektīva. Ar attiecīgo prasību tiek nodrošināts, ka ikviena persona, kura saņem algu no valsts vai pašvaldības budžeta līdzekļiem, līdzdarbojas ar Covid-19 infekcijas izplatību saistītās krīzes novēršanā.

[3.5] Vakcīnas ir drošas un efektīvas, tās nav uzskatāmas par eksperimentālām.

[3.5.1] Visas Latvijā izmantotās vakcīnas ir izgājušas reģistrācijas procesu Eiropas Zāļu aģentūrā un tām ir visās Eiropas Ekonomikas zonas valstīs derīga tirdzniecības atļauja jeb reģistrācijas apliecība ar nosacījumiem, kas ir bieži izmantots mehānisms. Tā ir pilnvērtīga, spēkā esoša reģistrācija, ko piešķir, lai sabiedrības interesēs atbalstītu zāļu, kuras apmierina neatrisinātas medicīniskas vajadzības, nonākšanu tirgū, vienlaikus paredzot, ka reģistrācijas apliecību īpašniekiem ir pienākums iesniegt vēl papildu datus. Pēc visu nosacījumu izpildes reģistrācija ar nosacījumiem kļūst par reģistrāciju bez nosacījumiem. Covid-19 vakcīnām lielākā daļa nosacījumu bija saistīti ar tehniskiem farmaceitiskās ražošanas aspektiem, kas šobrīd ir izpildīti, bet pārējie nosacījumi saistīti ar papildu klīnisko datu iesniegšanu. Neskatoties uz to, visām Covid-19 vakcīnām jau pirms reģistrācijas bija iesniegts pietiekams datu apjoms no klīniskajiem pētījumiem, nekādas atkāpes nav pieļautas. Starptautiskajos un nacionālajos normatīvajos aktos nav noteikti ierobežojumi šādu vakcīnu izmantošanai.

[3.5.2] Drošuma izvērtējums balstās uz klīnisko pētījumu datiem, papildus ņemot vērā arī preklīnisko pētījumu datus un vispārējās zināšanas par attiecīgajām un līdzīga veida vakcīnām. Drošuma uzraudzība turpinās arī pēc reģistrācijas. Gadījumā, ja tiek konstatēts nepieņemams drošuma apdraudējums, kas izmaina ieguvuma un riska samēru un padara to negatīvu, reģistrācija tiek apturēta. Covid-19 vakcīnu drošums tiek pastāvīgi uzraudzīts, spēkā esoša reģistrācijas apliecība nozīmē to, ka risku un labumu samērs ir labvēlīgs. Līdz 2021. gada 30. novembrim Zāļu valsts aģentūrā saņemti 40 ziņojumi par it kā ar vakcināciju saistītiem nāves gadījumiem, tomēr nevienā no šiem gadījumiem nāves iestāšanos nav iespējams ticami saistīt ar vakcināciju, jo vairākos gadījumos nāve iestājusies vairāku nopietnu hronisku slimību dēļ.

[3.5.3] Vakcinācija samazina infekcijas izplatību, kā arī hospitalizācijas un nāves risku, no kā var secināt, ka vakcinācija aizsargā gan personu pašu, gan šīs personas līdzcilvēkus. Vakcinācijas izraisītā imūnreakcija galvenokārt ir vērsta uz antivielu veidošanos pret SARS-CoV-2 vīrusa pīķa proteīna S1 domēnu. Vakcinēts cilvēks mazāk izplata vīrusu. Inficēšanās intensitāte vakcinēto personu vidū ir divas reizes zemāka nekā nevakcinēto vidū, kā arī relatīvais risks nonākt slimnīcā vakcinētām personām ir četras reizes zemāks, bet nomirt – 7,6 reizes zemāks. Iespējamās atšķirības pētījumos neliecina par pretrunām vai vakcīnas mazāku efektivitāti. Latvija uzticas Eiropas Slimību profilakses un kontroles centra publikācijās sniegtajiem secinājumiem par vakcīnu efektivitāti un ietekmi uz Covid-19 izplatību, kas balstīti uz neskaitāmu pētījumu rezultātu meta analīzi.

[4] Ar Administratīvās rajona tiesas 2021. gada 13. novembra lēmumu tika noraidīts pieteicēja lūgums par Rīkojuma 5.3. apakšpunkta darbības apturēšanu attiecībā uz pieteicēju.

Izskatījusi pieteicēja blakus sūdzību, Administratīvā apgabaltiesa 2022. gada 4. janvārī lēma Administratīvās rajona tiesas lēmumu atstāt negrozītu.

[5] 2022. gada 28. janvārī, 1. martā un 9. maijā tiesā saņemti pieteicēja iesniegtā pieteikuma papildinājumi, kuros pieteicējs papildina pieteikumā ietverto argumentāciju, kā arī lūdz atlīdzināt nemantisko kaitējumu un mantiskos zaudējumu, kas saistīti ar atstādināšanu no darba pienākumu pildīšanas,

norādot turpmāko.

[5.1] Tiesa pieņēma pieteicējam negatīvus lēmumus, pamatojoties uz Ministru kabineta un Veselības ministrijas dokumentiem, kas balstīti uz informāciju, kas jau 2021. gada rudenī neatbilda reālajai situācijai. Jaunākā informācija apzināti tiek slēpta, ignorējot patieso informāciju par eksperimentālajām un cilvēkam bīstamajām vakcīnām. Ministru kabinets un Veselības ministrija izplata melīgu informāciju, ārkārtējā situācija izsludināta tikai politisku apsvērumu dēļ. Vakcinētiem cilvēkiem vīrusa slodze ir tāda pati kā nevakcinētiem, vakcinētie var pārnēsāt vīrusu.

[5.2] Atbilstoši Apvienotās Karalistes valdības atzītajam pēc dubultās vakcinācijas cilvēks vairs nevarēs iegūt pilnīgu dabisko imunitāti pret Covid-19 variantiem vai, iespējams, jebkuru citu vīrusu. Ilgtermiņā vakcinētie ir daudz jutīgāki pret iespējamām smailo proteīnu mutācijām pat tad, ja viņi jau ir inficēti un izārstēti, savukārt nevakcinēti cilvēki iegūs pastāvīgu imunitāti pret visiem iespējamā vīrusa celmiem, pat vienreiz dabiski ar to inficējoties. Turklāt jau vairāk nekā 1000 zinātnisko pētījumu norāda, ka Covid-19 vakcīnas nav ne veselībai drošas, ne efektīvas. Valsts pārvaldei ir pienākums novērst nāves un nopietnus veselības bojājumus, tā nekādu iemeslu dēļ nedrīkst noteikt piespiedu vakcināciju ar vakcīnu, kura var izraisīt cilvēka nāvi un ir klīnisko pētījumu stadijā. Saskaņā ar Epidemioloģiskās drošības likuma 31. panta pirmo daļu vakcinācijai drīkst lietot tikai Latvijas Zāļu reģistrā iekļautas vakcīnas vai tādas, kuru izplatīšana ir atļauta saskaņā ar normatīvajiem aktiem.

[5.3] Tā kā atklāts jaunais Omikrona paveids, kā arī jaunais variants IHU, kurā konstatētas 46 mutācijas, piespiedu vakcinācija ar vakcīnām, kas nepilda savas funkcijas un atrodas klīnisko pētījumu statusā, nevar būt priekšnoteikums nodarbinātībai. Valsts rīkojusies prettiesiski, atstājot 62 000 iedzīvotāju, tai skaitā no 2021. gada 29. novembra arī pieteicēju, bez iztikas līdzekļiem. Laikā no 2021. gada 15. novembra līdz 28. novembrim pieteicējs piespiedu kārtā izņēma atvaļinājumu, lai maksimāli nodrošinātos ar iztikas līdzekļiem atstādināšanas 39 darba dienu laikā, kad pieteicējs nesaņēma algu kopumā 3315 *euro* (bruto). Pēc Covid-19 pārslimošanas pieteicējs 2022. gada 25. janvārī tika atjaunots darbā. Šobrīd nodarbinātības aizliegums ir atcelts, faktiski atzīstot tā nepamatotību un pieņemšanas kļūdas.

[5.4] Ārkārtējās situācijas laikā ir iespējamas atkāpes no pamattiesību samērīguma principa, taču tām jābūt pamatotām ar krīzes nenovēršamību un sabiedrības interesēm. Tāpat jāievēro starptautisko tiesību normas. Tomēr nav veikts zinātniskos pētījumos balstīts izvērtējums par vakcīnu kā vienīgo līdzekli cīņā pret Covid-19. Trūkst informācijas par to, ka un kā vakcinācijas aptveres palielināšana dos pozitīvu rezultātu gan sociālekonomiskā, gan epidemioloģiskās drošības ziņā, ņemot vērā, ka vakcīnas nenodrošina 100 % aizsardzību. Turklāt nav atbildēts un zinātniski pamatots jautājums, kāpēc cilvēki ar faktiski zaudētu vakcīnas aizsardzību var turpināt strādāt, bet nevakcinētie nevar.

[5.5] Pieteicējam kā vīrietim, liedzot nodarbinātību, tika atņemts arī statuss sabiedrībā, kas ievērojami ietekmēja pieteicēja psiholoģisko stāvokli un pasliktināja dzīves kvalitāti, jo pieteicējs nespēja nodrošināt ģimeni ar iztiku, saskatīt drošību, tiesiskumu un stabilitāti valstī. Stress ietekmēja arī pieteicēja veselību un imunitāti, kā dēļ pieteicējs saslima ar Covid-19. Lai nodrošinātu pārtiku un medicīnisko aprūpi Covid-19 saslimšanas periodā un ārstēšanu pēc tam, pieteicējam bija jāaizņemas nauda no citiem ģimenes locekļiem. Savukārt darba vietā pieteicējam bija neatlaidīgs mobings, uzbāšanās no priekšniecības un kolēģiem saistībā ar vakcināciju, diskriminācija un apsaukāšanās. Būtībā pieteicējs tika piespiests uzrakstīt atlūgumu, pieteicējam tika atņemtas pamattiesības uz nodarbinātību, liegta iespēja iegūt papildu izglītību un profesionālo pilnveidi, tika uzlikts par pienākumu veikt testēšanu darba vietā, liegta iespēja morāli, intelektuāli un garīgi attīstīties un dzīvot Latvijā, pieteicējs piedzīvoja psiholoģisko spiedienu un apmātību ar vakcināciju darba vietā un valstī. Valsts īstenotā vakcinācijas politika pieteicējam ir neatgriezeniski sabojājusi profesionālo karjeru un reputāciju VSIA /nosaukums/. Ar minēto pieteicējam nodarīts nemantiskais kaitējums, iepriekšējā stāvokļa atjaunošana nav iespējama.

[6] Veselības ministrija pieteikuma papildinājumus uzskata par nepamatotiem, paskaidrojot, ka nav konstatējams administratīvais akts, kas attiecībā uz pieteicēju būtu prettiesisks, līdz ar to priekšnoteikumu atlīdzinājumam nav.

Motīvu daļa

[7] Administratīvā procesa likuma 70. panta trešā daļa noteic, ka administratīvais akts ir spēkā tik ilgi, līdz to atceļ, izpilda vai vairs nevar izpildīt sakarā ar faktisko vai tiesisko apstākļu maiņu.

Ievērojot, ka Rīkojums ar 2022. gada 1. martu ir zaudējis spēku, arī Rīkojuma 5.3. apakšpunktā ietvertais administratīvais akts ar 2022. gada 1. martu ir zaudējis spēku, kā rezultātā Rīkojuma 5.3. apakšpunkta atcelšana tiesiski vairs nav iespējama, bet tiesa var vērtēt tikai tā tiesiskumu attiecībā uz pieteicēju.

Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 184. panta otrās daļas 1. punktā noteikto pieteikumu var iesniegt arī par administratīvā akta atzīšanu par prettiesisku, ja tiesas spriedums par administratīvā akta prettiesiskumu ir nepieciešams atlīdzinājuma pieprasīšanai vai lai novērstu līdzīgu gadījumu atkārtošanos.

Pieteicējs ir lūdzis tiesu vērtēt Rīkojuma 5.3. apakšpunkta tiesiskumu, lai pieteicējam būtu iespēja saņemt nemantiskā kaitējuma un mantisko zaudējumu atlīdzinājumu, kā arī novērst līdzīgu gadījumu atkārtošanos (*lietas 177.-181., 188.-191. lapa*), līdz ar to tiesa precizē pieteikuma priekšmetu, nosakot, ka tiks vērtēts Rīkojuma 5.3. apakšpunkta tiesiskums attiecībā uz pieteicēju.

[8] Tiesa, izvērtējot lietas apstākļus un lietā esošos dokumentus, secina, ka pieteikums ir noraidāms.

[9] Vērtējot, vai Ministru kabinetam bija atbilstošs deleģējums, lai Rīkojumā iekļautu 5.3. apakšpunktu, tiesa konstatē un secina turpmāk norādīto.

[9.1] Rīkojuma izdošana bija pamatota ar vairākiem normatīvajiem aktiem, proti, Civilās aizsardzības un katastrofas pārvaldīšanas likuma 4. panta pirmās daļas 1. punkta „e" apakšpunktu, likuma „Par ārkārtējo situāciju un izņēmuma stāvokli" 4. pantu, 5. panta pirmo daļu un 6. panta pirmās daļas 1. punktu un otro daļu, 7. panta 1. punktu un 8. pantu, kā arī Epidemioloģiskās drošības likuma 3. panta otro daļu.

Civilās aizsardzības un katastrofas pārvaldīšanas likuma 4. panta pirmās daļas 1. punkta „e" apakšpunkts noteic, ka atbilstoši katastrofas cēloņiem izšķir tādas dabas katastrofas kā bioloģiskās – epidēmijas, epizootijas, epifitotijas.

Likuma „Par ārkārtējo situāciju un izņēmuma stāvokli" 4. pants noteic, ka ārkārtējā situācija ir īpašs tiesiskais režīms, kura laikā Ministru kabinetam ir tiesības likumā noteiktajā kārtībā un apjomā ierobežot valsts pārvaldes un pašvaldību institūciju, fizisko un juridisko personu tiesības un brīvības, kā arī uzlikt tām papildu pienākumus. Ārkārtējo situāciju var izsludināt tāda valsts apdraudējuma gadījumā, kas saistīts ar katastrofu, tās draudiem vai kritiskās infrastruktūras apdraudējumu, ja būtiski apdraudēta valsts, sabiedrības, vides, saimnieciskās darbības drošība vai cilvēku veselība un dzīvība.

Likuma „Par ārkārtējo situāciju un izņēmuma stāvokli" 5. panta pirmā daļa paredz, ka Ārkārtējo situāciju izsludina Ministru kabinets uz noteiktu laiku, bet ne ilgāku par trim mēnešiem. Savukārt minētā panta trešā daļa piešķir Ministru kabinetam tiesības nepieciešamības gadījumā izsludināto ārkārtējo situāciju pagarināt uz laiku, kas nav ilgāks par trim mēnešiem.

Saskaņā ar likuma „Par ārkārtējo situāciju un izņēmuma stāvokli" 6. panta pirmās daļas 1. punktu ārkārtējās situācijas izsludināšanu var pieprasīt Krīzes vadības padome.

Atbilstoši likuma „Par ārkārtējo situāciju un izņēmuma stāvokli" 6. panta otrajai daļai par lēmumu pieprasīt ārkārtējās situācijas izsludināšanu šā panta pirmajā daļā minētajām institūcijām ir pienākums informēt: 1) pašvaldību, kuras teritorijā plānots izsludināt ārkārtējo situāciju; 2) ministriju, kuras kompetencē ir attiecīgi ar ārkārtējo situāciju saistīti pasākumi.

Saskaņā ar likuma „Par ārkārtējo situāciju un izņēmuma stāvokli" 7. panta 1. punktu atkarībā no valsts apdraudējuma veida, intensitātes un rakstura, kā arī apdraudētās teritorijas lieluma ārkārtējo situāciju Ministru kabinets var izsludināt visā valstī.

Ārkārtējā situācija visā valsts teritorijā bija izsludināta no 2021. gada 11. oktobra līdz 2022. gada 28. februārim, līdz ar to šajā ārkārtējās situācijas laikā tieši Ministru kabinetam bija deleģējums gan ierobežot valsts pārvaldes un pašvaldību institūciju, fizisko un juridisko personu tiesības un brīvības, gan uzlikt tām papildu pienākumus.

Likuma „Par ārkārtējo situāciju un izņēmuma stāvokli" 8. panta pirmajā daļā ir uzskaitīts tas, ko Ministru kabinetam ir tiesības noteikt, izsludinot ārkārtējo situāciju. Savukārt panta otrajā daļā ir teikts, ka, izsludinot ārkārtējo situāciju, Ministru kabinetam papildus šā panta pirmajā daļā minētajām tiesībām ir tiesības noteikt konkrētajā ārkārtējā situācijā nepieciešamus pasākumus, kas valsts apdraudējuma un tā seku novēršanai vai pārvarēšanai paredzēti likumos, kā arī valsts pārvaldes un pašvaldību institūciju kompetenci valsts apdraudējuma novēršanā vai pārvarēšanā.

Tādējādi secināms, ka bez jau noteiktajām tiesībām, kas precīzi ir uzskaitītas likuma „Par ārkārtējo situāciju un izņēmuma stāvokli" 8. panta pirmajā daļā, Ministru kabinetam ir arī papildu tiesības konkrētajā ārkārtējā situācijā noteikt vēl citus nepieciešamus pasākumus, kas paredzēti likumos.

Konkrētajā gadījumā Epidemioloģiskās drošības likuma 3. panta otrajā daļā ir tieši paredzēts, ka Ministru kabinets nosaka epidemioloģiskās drošības pasākumus atsevišķu infekcijas slimību izplatības ierobežošanai.

Tādējādi secināms, ka vispārīgi Ministru kabinetam ir noteikts deleģējums gan izsludināt ārkārtējo situāciju, gan tās laikā noteikt nepieciešamos pasākumus, lai apturētu straujo Covid-19 infekcijas izplatību un veselības nozares pārslodzi un mazinātu novēršamo mirstību, vienlaikus nodrošinot svarīgu valsts funkciju un pakalpojumu nepārtrauktību, paredzot pasākumus, kā infekcijas slimības – Covid-19 – izplatību ierobežot.

[9.2] Lai arī Rīkojuma pamatojumā nav pieminēts Covid-19 infekcijas izplatības pārvaldības likums, jāņem vērā, ka tā 4. panta pirmās daļas 7. punkts paredz, ka Covid-19 infekcijas izplatīšanās vai izplatīšanās draudu gadījumā Ministru kabinets epidemioloģiskās drošības nolūkos var noteikt īpašus epidemioloģiskās drošības pasākumus, kurus personām nepieciešams veikt.

Savukārt atbilstoši noteikumu Nr. 662 1.21. apakšpunktam sadarbspējīgu vakcinācijas vai pārslimošanas sertifikātu pieprasīšana tiek minēta starp epidemioloģiskās drošības pasākumiem, kas ir veicami, lai ierobežotu Covid-19 infekcijas izplatību.

[9.3] Rīkojuma 5.3. apakšpunktā Ministru kabinets kā vienu no pasākumiem Covid-19 izplatības ierobežošanai bija paredzējis to, ka valsts un pašvaldību institūcijās (tai skaitā kapitālsabiedrībās) darba un amata pienākumus var veikt tikai tādas amatpersonas un darbinieki, kuriem ir vakcinācijas vai pārslimošanas sertifikāts.

Tādējādi tiesai nav pamata apšaubīt deleģējumu Ministru kabinetam ārkārtējās situācijas apstākļos noteikt papildu pienākumu, proti, tām personām, kurām nav pārslimošanas sertifikāta, vakcinēties, lai iegūtu vakcinācijas sertifikātu.

[9.4] Saskaņā ar Epidemioloģiskās drošības likuma 30. panta trešo daļu, ja sākusies epidēmija vai pandēmija vai pastāv tās draudi, var izsludināt papildu obligāto vakcināciju Ministru kabineta noteiktajā kārtībā. Tādējādi arī šajā likuma normā ir paredzēts pilnvarojums Ministru kabinetam izsludināt papildu obligāto vakcināciju.

Atbilstoši Administratīvā procesa likuma 11. pantā ietvertajam likuma atrunas principam privātpersonai nelabvēlīgu administratīvo aktu iestāde var izdot uz Satversmes, likuma, kā arī uz starptautisko tiesību normas pamata. Saskaņā ar juridiskajā literatūrā skaidroto likuma atrunas principa būtība ir tāda, ka iestāde personai nelabvēlīgu administratīvo aktu var izdot tikai uz tautas vai tautas vēlētu priekšstāvju pieņemta vai akceptēta normatīvā akta pamata (*L. Biksiniece-Martinova Administratīvā procesa likuma 11. panta komentārs. Grām.: Administratīvā procesa likuma komentāri. A un B daļa. J. Briede (Zin. red.) Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2013, 171. lpp.*).

Likuma „Par ārkārtējo situāciju un izņēmuma stāvokli" 10. panta pirmā daļa noteic, ka Saeimas Prezidijs Ministru kabineta lēmumu par ārkārtējo situāciju vai par tādiem grozījumiem lēmumā par ārkārtējo situāciju, kuri nosaka papildu teritoriālos vai tiesību ierobežojumus, kā arī par izsludinātās ārkārtējās situācijas pagarināšanu nekavējoties iekļauj Saeimas sēdes darba kārtībā. No publiski pieejamās informācijas izriet, ka Saeima 2021. gada 14. oktobra sēdē nolēmusi atbalstīt Ministru kabineta lēmumu izsludināt ārkārtējo situāciju no 2021. gada 11. oktobra līdz 2022. gada 11. janvārim, lai apturētu straujo Covid-19 infekcijas izplatību un veselības nozares pārslodzi un mazinātu novēršamo mirstību, vienlaikus nodrošinot svarīgu valsts funkciju un pakalpojumu nepārtrauktību, atbilstoši Rīkojumā noteiktajam (*https://titania.saeima.lv/LIVS13/saeimalivs_lmp.nsf/0/E1ADEA9A00B2EA9BC225876E004601EB?OpenDocument, aplūkots 2022.gada 27. maijā*).

Tāpat Saeima ir atbalstījusi arī ārkārtējās situācijas pagarināšanu līdz 2022. gada 28. februārim (*https://www.saeima.lv/aktualitates/saeimas-zinas/30506-saeima-atbalsta-arkartejas-situacijas-pagarinasanu-ar-merki-apturet-straujo-covid-19-izplatibu, aplūkots 2022. gada 27. maijā*).

Tādējādi arī konkrētajā gadījumā Saeima ir akceptējusi Rīkojumu, tai skaitā Rīkojuma 5.3. apakšpunktu.

[10] Likuma „Par ārkārtējo situāciju un izņēmuma stāvokli" 19. panta otrā daļa noteic, ka ārkārtējās situācijas un izņēmuma stāvokļa laikā pieņemtajiem pārvaldes lēmumiem, kas nosaka ierobežojumus un papildu pienākumus, jābūt ar leģitīmu mērķi, samērīgiem, nediskriminējošiem, pamatotiem un nepieciešamiem katrā konkrētajā valsts apdraudējuma gadījumā.

Satversmes tiesa, izvērtējot, vai pamattiesību ierobežojums ir attaisnojams, izmanto pamattiesību ierobežojuma konstitucionalitātes testu, proti, noskaidrojot: 1) vai pamattiesību ierobežojums noteikts ar likumu; 2) vai ierobežojumam ir leģitīms mērķis; 3) vai ierobežojums atbilst samērīguma principam jeb vai izraudzītie līdzekļi ir samērīgi ar ierobežojuma leģitīmo mērķi.

Tā kā tiesa jau ir izvērtējusi, ka konkrētajā situācijā Ministru kabinetam bija deleģējums pieņemt Rīkojuma 5.3. apakšpunktu, turpmāk tiesa izvērtēs, vai Rīkojuma 5.3. apakšpunktam ir leģitīms mērķis un vai tas ir samērīgs.

[11] Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 66. panta pirmās daļas 1. punktu iestāde lemj par administratīvā akta nepieciešamību, lai sasniegtu tiesisku (leģitīmu) mērķi.

Kā jau norādīts Rīkojuma pamatojumā, tas ir nepieciešams, lai apturētu straujo Covid-19 infekcijas izplatību un veselības nozares pārslodzi un mazinātu novēršamo mirstību, vienlaikus nodrošinot svarīgu valsts funkciju un pakalpojumu nepārtrauktību. Paskaidrojumos Ministru kabinets ir uzsvēris, ka Rīkojuma 5.3. apakšpunktā ietvertās prasības leģitīmais mērķis ir aizsargāt citu cilvēku tiesības – sabiedrības epidemioloģiskās drošības aizsardzība, kas saistīta ar infekcijas izplatības ierobežošanu.

Rīkojuma anotācijā ir norādīts, ka 2021. gada 6. oktobrī reģistrēti 1671 un 2021. gada 7. oktobrī – 1752 jauni Covid-19 gadījumi, tādējādi sasniedzot 14 dienu kumulatīvo Covid-19 gadījumu skaitu 732,1 uz 100 000 iedzīvotājiem, kas vairāk kā divas reizes pārsniedz vidējo rādītāju Eiropas Savienībā. Salīdzinot ar iepriekšējo nedēļu, Covid-19 saslimstības rādītājs ir pieaudzis vairāk nekā par 60 %. Tāpat Rīkojuma anotācijā sadaļā „Problēmas apraksts" ir sniegta plaša informācija par situāciju, kāda ir izveidojusies pirms Rīkojuma pieņemšanas, un secināts, ka, lai apturētu straujo

infekcijas izplatību, ir jāievieš pasākumi, kas mazina infekcijas reproduktivitātes skaitli – mazina cilvēku savstarpējos kontaktus, paredzot īpaši mazināt cilvēku, kas nav aizsargāti pret SARS CoV-2 infekciju (nav pilnībā vakcinēti vai pārslimojuši), kontaktus. Vienlaicīgi maksimāli strauji ir jāveicina vakcinācijas aptvere.

Satversmes 116. pants paredz, kādas Satversmē noteiktās personas tiesības (tai skaitā pieteicēja norādīto Satversmes 106. pantu) var ierobežot likumā paredzētos gadījumos, lai aizsargātu citu cilvēku tiesības, demokrātisko valsts iekārtu, sabiedrības drošību, labklājību un tikumību.

Lai kādi būtu likumdevēja nolūki, pamattiesību ierobežojumu tas var noteikt tikai tad, ja ar to tiek sasniegts kāds no Satversmes 116. pantā minētajiem leģitīmajiem mērķiem. Līdz ar to pamattiesību ierobežojuma leģitīmais mērķis ir jānosaka, pamatojoties uz Satversmes 116. pantā ietvertajām konstitucionālajām vērtībām (sal. *Senāta 2018. gada 16. aprīļa sprieduma lietā Nr. SKA-528/2018 (ECLI:LV:AT:2018:0416.A420282815.2.S) 12. punktu*).

Tādējādi situācijā, kad prognozes liecināja par to, ka infekcijas izplatība pieaugs, tiesa neapšauba nepieciešamību Ministru kabinetam lemt par infekcijas izplatības ierobežošanas pasākumiem, jo ir nepārprotami konstatējams leģitīms mērķis – citu cilvēku tiesību aizsardzība (sabiedrības epidemioloģiskā drošības aizsardzība, kā arī svarīgu valsts funkciju un pakalpojumu nepārtrauktības nodrošināšana).

Papildus norādāms, ka saskaņā ar Satversmes 111. pantu valsts aizsargā cilvēku veselību un garantē ikvienam medicīniskās palīdzības minimumu. Šajā aspektā jāņem vērā, ka pirms Rīkojuma pieņemšanas bija skaidrs, ka, ņemot vērā slimnīcu noslogotību, nav iespējams pilnībā nodrošināt medicīniskos pakalpojumus, tādējādi tiesai nav šaubu, ka citu cilvēku tiesību aizsardzība ir saistīta arī ar citu cilvēku tiesībām uz veselību.

Tādējādi secināms, ka Rīkojuma 5.3. apakšpunktam bija leģitīms mērķis.

[12] Lai noskaidrotu, vai tiesību normā ietvertais pamattiesību ierobežojums ir samērīgs, Satversmes tiesa izvērtē, vai ierobežojums ir piemērots leģitīmā mērķa sasniegšanai, vai tā leģitīmo mērķi nav iespējams sasniegt ar citiem, indivīda pamattiesības mazāk ierobežojošiem līdzekļiem un vai labums, ko gūst sabiedrība no noteiktā ierobežojuma, ir lielāks par indivīdam nodarīto kaitējumu. Ja, izvērtējot tiesību normu, tiek atzīts, ka tajā ietvertais pamattiesību ierobežojums neatbilst kaut vienam no šiem kritērijiem, apstrīdētā norma neatbilst samērīguma principam un ir prettiesiska (*Satversmes tiesas 2020. gada 28. septembra sprieduma lietā Nr. 2019-37-0103 20. punkts*).

Attiecībā uz iestādes apsvērumiem, lemjot par administratīvā akta satura lietderību, Administratīvā procesa likuma 66. panta pirmās daļas 2. punktā norādīts, ka iestāde lemj par administratīvā akta piemērotību attiecīgā mērķa sasniegšanai. Administratīvā procesa likuma 66. panta pirmās daļas 3. punkts paredz, ka iestāde lemj par administratīvā akta vajadzību, tas ir, par to, vai šo mērķi nav iespējams sasniegt ar līdzekļiem, kuri mazāk ierobežo administratīvā procesa dalībnieku tiesības vai tiesiskās intereses. Savukārt Administratīvā procesa likuma 66. panta pirmās daļas 4. punkts secīgi noteic, ka iestāde lemj par administratīvā akta atbilstību, salīdzinot privātpersonas tiesību aizskārumu un sabiedrības interešu ieguvumu un ņemot vērā, ka privātpersonas tiesību būtisku ierobežošanu var attaisnot tikai ievērojams sabiedrības ieguvums.

Vērtējot Rīkojuma 5.3. apakšpunkta samērīgumu un satura lietderību, tiesa konstatē un secina turpmāk norādīto.

[12.1] Slimību profilakses un kontroles centrs, pildot Imunizācijas valsts padomes sekretariāta funkcijas ir sniedzis skaidrojumu (*lietas 53.-57. lapa*), ka vakcinācija ir ārkārtīgi būtisks profilakses pasākums jebkuras vakcīnregulējamas infekcijas slimības izplatības un transmisijas apturēšanai. Vakcīnu pret Covid-19 radītā imūnā atbilde un aizsardzība ietver gan humorālo jeb antivielu atbildi, gan šūnu imunitātes radīto aizsardzību. Abi šie imunitātes pamata mehānismi ir vienlīdz nozīmīgi kopējai aizsardzībai pret saslimšanu ar Covid-19. Turklāt imūnsistēmai piemīt atmiņas funkcija, proti, spēja atpazīt un atcerēties konkrētu slimības izraisītāju (koronavīrusu) un mobilizēt organisma resursus cīņai pret to, stimulējot jaunu antivielu un aizsargājošo šūnu veidošanos pēc saskares ar šo vīrusu (sk. *atbildi uz 1. jautājumu*).

ASV Slimību kontroles un profilakses centra veiktais valsts mēroga pētījums liecina, ka mRNS Covid-19 vakcīnas ir saistītas ar ievērojami lielāku imunitāti nekā iepriekšēja Covid-19 infekcija. Nevakcinēti pieaugušie ar iepriekšēju Covid-19 infekciju ASV tika aptuveni piecas reizes biežāk hospitalizēti nekā vakcinētie pieaugušie. Tas ir pierādījums tam, ka vakcinācija sniedz labāku aizsardzību pret Covid-19, nekā paļaušanās tikai uz dabisko imunitāti. Datu analīzē ASV tika atklāts arī, ka pieaugušajiem, kas vecāki par 65 gadiem, mRNS vakcīnas bija gandrīz 20 reizes efektīvākas, lai novērstu hospitalizāciju, nekā tikai iepriekš izslimots Covid-19 (sk. *atbildi uz 2. jautājumu*).

Lietā ir arī Slimību profilakses un kontroles centra atzinums (*lietas 59.-61. lapa*), kurā norādīts, ka vakcinācijas galvenais uzdevums ir maksimāli aizsargāt riska grupas personas no smagas saslimšanas, no hospitalizācijas un nāves. Vakcinējot jaunus cilvēkus un visus, kuriem nav hroniskas saslimšanas, samazinās infekcijas izplatība populācijā, tostarp riska grupas pacienti un cilvēki, kuriem vakcīna neizveido pietiekamu aizsardzību, būs pasargāti no inficēšanās un smagas saslimšanas un nāves (sk. *atbildi uz 5. jautājumu*).

Tādējādi tiesai nav šaubu, ka Rīkojuma 5.3. apakšpunkts bija piemērots un vērsts uz leģitīmā mērķa sasniegšanu.

[12.2] Pieteicējs norādījis, ka viņš varēja savu darbu organizēt tā, lai ievērotu epidemioloģiskās prasības un pielāgotos apstākļiem, pieteicējs bija gatavs veikt testus.

Jāņem vērā, ka Rīkojuma izdošanas brīdī situācija pasliktinājās un prognozes liecināja, ka saslimušo skaits pieaugs vēl. Jau pieminētajā Slimību profilakses un kontroles centra, pildot Imunizācijas valsts padomes sekretariāta funkcijas, skaidrojumā norādīts, ka epidemioloģiskās uzraudzības dati apstiprina klīniskajos pētījumos iegūto informāciju, ka vakcinācija efektīvi samazina inficēšanās, hospitalizācijas un nāves risku, kas iespējams Covid-19 infekcijas rezultātā. Vīrusa izplatīšanās risks vakcinēto un nevakcinēto personu vidū būtiski atšķirās. Slimību profilakses un kontroles centra apkopotie dati liecināja, ka 42. nedēļā (18.10.-24.10.) 85 % no stacionētajiem ir nevakcinēti vai tikai daļēji vakcinēti, 84 % no stacionētajiem ar vidēji smagu slimības gaitu ir nevakcinēti vai tikai daļēji vakcinēti, bet 93,5 % stacionēto ar smagu slimības gaitu ir nevakcinēti vai tikai daļēji vakcinēti (sk. *atbildi uz 2. jautājumu*).

Arī aplūkojot Veselības ministrijas apkopotos statistikas datus attiecībā uz stacionētajiem pacientiem un mirušajiem (*lietas 126. lapas otrā puse*), redzams, ka nevakcinētās personas biežāk tiek stacionētas. Tādējādi jāsecina, ka nevakcinētām personām slimības gaita biežāk noritēja smagāk.

Iepriekšējie mehānismi cīņai ar šo smago infekciju nebija ilgtspējīgi, jo kļuva par arvien nepanesamāku slogu valsts budžetam dīkstāves un citu atbalsta mehānismu apmaksas veidā, kā arī ierobežoja mazaizsargātākajiem sabiedrības locekļiem (bērniem, sociālās aprūpes iestāžu klientiem, cilvēkiem ar hroniskām un smagām veselības problēmām) tiesības uz kvalitatīvu un drošu pakalpojumu saņemšanu.

Ministru kabinets arī uzsvēris, ka testēšana (skrīnings) nav pietiekami efektīvs līdzeklis nekontrolētas infekcijas slimības izplatības gadījumā, kā arī ar to nevar aizstāt vakcināciju, jo testēšana nesniedz imunitāti pret attiecīgo infekcijas slimību, kā to dara vakcinācija. Tests var tikt izmantots tikai kā papildu piesardzības pasākums Covid-19 izplatības risku mazināšanai. Riska pakāpe testētām un vakcinētām (pārslimojušām) personām nav salīdzināma, jo cilvēkam, kuram ir iestājusies imunitāte pret SARS-CoV-2 vīrusu, drošības un aizsardzības līmenis palielinās, bet risks inficēties ievērojami samazinās.

Atbilstoši juridiskajā literatūrā norādītajam, ja tiek secināts, ka attiecīgo mērķi tikpat efektīvi var sasniegt ar citu – mazāk ierobežojošu vai mazāk resursus patērējošu līdzekli – attiecīgais līdzeklis ir jānomaina (*J. Briede, E. Levits 66. panta komentārs. Grām.: Administratīvā procesa likuma komentāri. A un B daļa. Dr. iur. J. Briedes zinātniskajā redakcijā. – Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2013, 645. lpp.*).

Rīkojuma 5.3. apakšpunkts spēkā bija ilgāku laiku, tādējādi tiesa vērtē, vai visu šo ārkārtējās situācijas laiku prasība, lai pieteicējs vakcinētos, bija efektīvākais veids. Tiesas rīcībā ir Veselības ministrijas sniegtais viedoklis līdzīgā lietā (*lietas 126.-128. lapa*), atbilstoši kuram Veselības ministrija piekrīt

tam, ka atbilstoši jaunākajiem datiem sakarā ar jauno vīrusa Omikrona paveida, kas ir daudz lipīgāks par iepriekšējiem vīrusa paveidiem, izplatību, saslimstība ar vīrusu Covid-19 vakcinēto personu vidū ir lielāka salīdzinājumā ar situāciju, kāda ir bijusi Rīkojuma pieņemšanas brīdī, kas rada diskusijas par vakcīnas efektivitātes samazināšanos. Tomēr, neskatoties uz minēto, Veselības ministrijas ieskatā vakcinācija joprojām ir efektīvs līdzeklis, lai novērstu Covid-19 izraisītu nopietnu sabiedrības veselības apdraudējumu. Kā liecina Slimību profilakses un kontroles centra dati, arī primārā vakcinācija sniedz pietiekamu aizsardzību pret saslimšanu ar vidēji smagu, smagu Covid-19 formu, kad ir nepieciešama ārstēšanās slimnīcā, proti, cilvēkiem, kas saņēmuši primāro vakcināciju, relatīvais risks nonākt slimnīcā dēļ Covid-19 izraisītām veselības problēmām ir 2,2 reizes zemāks nekā nevakcinētiem cilvēkiem, bet balstvakcinācija šos riskus samazina 5,7 reizes. Tas nozīmē, ka tiek mazināts risks ne tikai veselības aprūpes sektoram, bet jāņem arī vērā, ka saslimšana ar smagākām Covid-19 formām ir saistīta ar ilgstošu ārstēšanos un darbnespēju, tādēļ tas arī zināmā mērā ietekmē cilvēkresursu kapacitāti darba vietās. Bez tam, neskatoties uz to, ka Latvijā dominē Omikrona paveids, joprojām valstī ir izplatīts arī Delta variants, pret kuru primārā vakcinācija ir pietiekami efektīva. Daļa pacientu, kas atrodas slimnīcās, ir inficējušies ar Delta variantu. Kā arī šobrīd nevar droši apgalvot, ka Delta variants atkal nenomainīs Omikronu, kā arī ir iespējams cita SARS CoV-2 izraisīts uzliesmojums šī gada otrā pusē.

Tiesai nav pieejama informācija, ka Rīkojuma spēkā esības laikā būtu bijis efektīvāks veids, kā apturēt Covid-19 infekcijas izplatīšanos, par vakcināciju, līdz ar to nav pamata atzīt, ka leģitīmo mērķi tikpat efektīvi varēja sasniegt ar citiem – mazāk ierobežojošiem – līdzekļiem.

[12.3] Attiecībā uz pieteicēja bažām, ka par vakcīnām nav visaptverošu klīnisko datu, norādāms, ka Slimību profilakses un kontroles centrs, pildot Imunizācijas valsts padomes sekretariāta funkcijas, sniegtajā atzinumā ir norādījis, ka visas vakcīnas pret Covid-19, kas tiek izmantotas Latvijā, ir reģistrētas Eiropas Zāļu aģentūrā, kā arī to lietošanu ir apstiprinājusi Eiropas Komisija.

Klīnisko pētījumu rezultāti tiek veikti pirms zāļu (arī vakcīnu, jo vakcīnas ir zāles) apstiprināšanas jeb reģistrēšanas. Pirms zāļu izmantošanas klīniskajos pētījumos tās tiek pētītas laboratorijās un pirmsklīniskajā izpētē. Pirms pētījuma uzsākšanas obligāti ir jāsaņem atļauja, lai tiku ievērotas visas pacientu tiesības. Zāļu klīniskajos pētījumos vienmēr piedalās brīvprātīgie cilvēki (šīs personas ir informētas par to, ka tās piedalās klīniskajā pētījumā), kuri apzināti piekrīt izmēģināt jaunas zāles, lai noskaidrotu, vai šīs jaunās zāles darbojas un vai tās ir drošas. Savukārt reģistrētu zāļu vai vakcīnu izmantošana nav klīniskais pētījums.

Līdz šim Eiropas Zāļu aģentūra un ASV Pārtikas un zāļu pārvalde nav secinājusi, ka apstiprināto vakcīnu pret Covid-19 riski pārsniegtu to radītos ieguvumus. Abas minētās organizācijas, tajā skaitā Eiropas Savienības dalībvalstu zāļu aģentūras, ļoti cieši sadarbojas zāļu drošuma uzraudzības jautājumos.

Attiecībā uz iespējamajiem draudiem cilvēka dzīvībai un veselībai ir norādāms, ka informācija par vakcīnu blaknēm ir publiski pieejama informācija, kas ir atrodama vakcīnu lietošanas instrukcijās, kuras ir pieejamas arī Zāļu valsts aģentūras tīmekļvietnes sadaļā „Pacientiem un sabiedrībai – Zāles – Vakcīnas pret Covid-19 – Vakcīnu pret Covid-19 lietošanas instrukcijas". Tāpat Zāļu valsts aģentūras tīmekļvietnē ir pieejama informācija par saņemtajiem ziņojumiem par Covid-19 vakcīnu blakusparādībām Latvijā (*https://www.zva.gov.lv/lv/pacientiem-un-sabiedribai/zales/vakcinas-pret-covid-19/zinojumi-par-blaknem, aplūkots 2022. gada 30. maijā*). Līdz šim Latvijā tikai viens letāls gadījums ir ticami saistāms ar vakcīnas *Vaxzevria* (iepriekš zināma kā Covid-19 vakcīna *AstraZeneca*) lietošanu.

Ir vispārzināms, ka jebkurām zālēm var būt blakusparādības, taču konkrētajā gadījumā jāņem vērā, ka ieguvumi no apstiprinātajām vakcīnām pret Covid-19 pārsniedz riskus.

Turklāt ir noteikts arī kompensācijas mehānisms, proti, saskaņā ar noteikumu Nr. 662 216. punktu visus izdevumus, kas saistīti ar Covid-19 vakcināciju, tās organizēšanu, pārraudzību un kontroli, vakcīnu iegādi, medicīniskās dokumentācijas noformēšanu, vakcīnu ievadīšanu, kā arī ar vakcinācijas izraisīto komplikāciju (blakusparādību) ārstēšanu, finansē no valsts pamatbudžeta. Savukārt atbilstoši Covid-19 infekcijas izplatības pārvaldības likuma 49.^{7} panta pirmajai daļai Ministru kabinets atbilstoši Ārstniecības riska fonda atlīdzības izmaksas principiem un apmēriem nosaka kompensācijas piešķiršanas un izmaksas kārtību, ja vakcinācijas pret Covid-19 infekciju izraisīto blakusparādību dēļ nodarīts smags vai vidēji smags kaitējums pacienta veselībai vai dzīvībai, kā arī kārtību, kādā atlīdzina ar ārstniecību saistītos izdevumus, ja tā bijusi nepieciešama, lai novērstu vai mazinātu nodarītā smagā vai vidēji smagā kaitējuma sekas.

Noteikumu Nr. 622 219. punkts paredz arī gadījumus, kādos vakcinācija ir atliekama, proti, ja personai ir objektīvs ar veselību saistīts iemesls atlikt vakcināciju pret Covid-19 uz noteiktu laiku, klīniskās universitātes slimnīcas speciālists var sniegt atzinumu par nepieciešamību atlikt personas vakcināciju pret Covid-19, norādot termiņu, līdz kuram vakcinācija jāatliek. Ja nepieciešams, var sasaukt klīniskās universitātes slimnīcas speciālistu konsīliju, lai sniegtu atzinumu par vakcinācijas atlikšanu un termiņu, līdz kuram vakcinācija jāatliek. Datus par vakcinācijas atlikšanas atzinumu klīniskās universitātes slimnīca divu darbdienu laikā ievada vietnē https://lab.covid19sertifikats.lv/, sagatavo elektronisko atzinumu par vakcinācijas atlikšanu un elektroniski nosūta personas ģimenes ārsta praksei vai pēc pieprasījuma izsniedz personai.

Pieteicējs nav norādījis uz kādiem īpašiem apstākļiem, kāpēc tieši pieteicējs nevarētu vakcinēties. Tiesa neapšauba pieteicēja tiesības brīvi izvēlēties, kādus medikamentus lietot, taču ārkārtējās situācijas apstākļos arī pieteicēja kā darbinieka, kas strādā valsts kapitālsabiedrībā, rīcībai būtu jābūt vērstai uz sabiedrības kopējo ieguvumu.

Tiesa uzskata, ka tas, ka pieteicējam bija jāievēro prasība vakcinēties pretēji savai vēlmei nevakcinēties, radīja lielāku labumu gan veselības nozarei, gan sabiedrībai kopumā, jo tas ārkārtējās situācijas laikā bija veids, kā samazināt vēl plašāku un ilgāku Covid-19 infekcijas izplatību.

[13] Pieteicējs uzskata, ka Rīkojumā pieļauta valsts un pašvaldību institūciju un kapitālsabiedrību darbinieku un amatpersonu diskriminācija attiecībā pret citiem darbiniekiem.

Juridiskajā literatūrā ir skaidrots, ka diskriminācijas aizlieguma funkcija ir noteiktos gadījumos ierobežot atšķirīgās attieksmes attaisnojumu abās salīdzināmajās situācijās. Tas aizliedz atšķirīgu attieksmi nevis vispār, bet gan tikai nedaudzos, stingri definētos gadījumos, kad atšķirība pamatojas uz aizliegtajiem kritērijiem (*J. Briede, E. Levits Administratīvā procesa likuma 6. panta komentārs. Grām.: Administratīvā procesa likuma komentāri. A un B daļa. J. Briedes zinātniskajā redakcijā. – Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2013, 133.-134. lpp.*).

Ja atšķirīgā attieksme balstīta uz kādu no kritērijiem, kas iekļauti diskriminācijas aizliegumā (piemēram, rasi, tautību, dzimumu, reliģisko piederību u.tml.), tad atšķirīgās attieksmes attaisnojums vai nu vispār nav iespējams, vai arī tas ir iespējams tikai izņēmuma gadījumā. Ja atšķirīgā attieksme balstās uz jebkuru citu kritēriju, tad pietiek pamatot, ka tai ir saprātīgi iemesli, ka tai ir leģitīms mērķis un ka tā ir samērīga (*Latvijas Republikas Satversmes komentāri. VIII nodaļa. Cilvēka pamattiesības. Autoru kolektīvs prof. R. Baloža zinātniskā vadībā. – Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2011, 98. lpp.*).

Tiesa nekonstatē, ka pieteicēja tiesības ir ierobežotas uz kāda aizliegtā kritērija pamata. Līdz ar to konkrētajā gadījumā nav pamata uzskatīt, ka notikusi diskriminācija.

Nav strīda, ka Rīkojuma 5.3. apakšpunkts attiecās uz valsts un pašvaldību institūciju (tai skaitā kapitālsabiedrību) darbiniekiem un amatpersonām, taču tas saistīts ar to, ka tieši valsts un pašvaldību institūciju, arī valsts kapitālsabiedrību darbinieki un amatpersonas, tajā skaitā pieteicējs, ir iesaistīta valsts funkciju nodrošināšanā. Saskaņā ar Valsts pārvaldes iekārtas likuma 88. panta pirmo daļu publiska persona kapitālsabiedrību var dibināt savu funkciju efektīvai izpildei, proti, arī valsts kapitālsabiedrības ir iesaistītas valsts pārvaldei noteikto funkciju izpildē.

Turklāt Rīkojuma 5.7.[1] apakšpunkts paredzēja, ka darbiniekiem, tai skaitā brīvprātīgajiem un personām ar ārpakalpojuma līgumiem, kuri nav minēti šā rīkojuma 5.3. apakšpunktā un kuri veic darba pienākumus klātienē, nepieciešams uzrādīt primārās vakcinācijas, balstvakcinācijas vai pārslimošanas sertifikātu.

Tādējādi secināms, ka atbilstošs sertifikāts tika prasīts plašākam personu lokam, ne tikai valsts un pašvaldību institūciju (tai skaitā kapitālsabiedrību) darbiniekiem un amatpersonām.

[14] Pieteicējs ir atsaucies uz Eiropas Parlamenta un Padomes 2021. gada 14. jūnija regulu Nr. 2021/953 par sadarbspējīgu Covid-19 vakcinācijas, testa un pārslimošanas sertifikātu (ES digitālais Covid sertifikāts) izdošanas, verifikācijas un akceptēšanas satvaru nolūkā atvieglot brīvu pārvietošanos Covid-19 pandēmijas laikā, taču jānorāda, ka atbilstoši minētās regulas 1. pantam ar šo regulu tiek noteiks Covid-19 vakcinācijas, testa un pārslimošanas sertifikātu izdošanas, verifikācijas un akceptēšanas satvars (ES digitālais Covid sertifikāts), lai atvieglotu sertifikāta turētāju tiesību uz brīvu pārvietošanos izmantošanu Covid-19 pandēmijas laikā. Šī regula arī palīdz atvieglot to brīvas pārvietošanās ierobežojumu pakāpenisku un koordinētu atcelšanu, kurus dalībvalstis ieviesušas saskaņā ar Savienības tiesību aktiem, lai ierobežotu SARS-CoV-2 izplatīšanos. Tādējādi minētā regula ir attiecināma uz personu pārvietošanos un tā neierobežo valstu tiesības nacionālā līmenī lemt par pasākumiem infekcijas izplatības ierobežošanai.

[15] Pieteicējs ir norādījis, ka Ministru kabinets un Veselības ministrija izplata melīgu informāciju, norādot, ka vairāk kā 1000 zinātniskie pētījumi apliecinot, ka vakcīnas nav ne drošas, ne efektīvas.

Pasaulē dažādu cilvēku grupas pauž daudz un atšķirīgus viedokļus par Covid-19 un vakcināciju, tāpat sastopamas arī dažādas sazvērestības teorijas, taču tiesa uzticas Veselības ministrijas, kā arī Slimību profilakses un kontroles centra apkopotajai informācijai, jo šīs institūcijas balstās uz starptautiski atzītiem pētījumiem, sadarbojoties ar citu valstu kompetentajām iestādēm.

[16] Ņemot vērā iepriekš konstatēto un secināto, tiesai nav pamata atzīt, ka Rīkojuma 5.3. apakšpunkts attiecībā uz pieteicēju būtu bijis prettiesisks.

[17] Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 92. pantu ikviens ir tiesīgs prasīt atbilstīgu atlīdzinājumu par mantiskajiem zaudējumiem vai nemantisko kaitējumu, kas viņam nodarīts ar administratīvo aktu vai iestādes faktisko rīcību.

Tā kā tiesa nekonstatēja Rīkojuma 5.3. apakšpunkta prettiesiskumu attiecībā uz pieteicēju, nav pamata lemt arī par nemantiskā kaitējuma un mantisko zaudējumu atlīdzināšanu.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 246.-251., 289.-291. pantu, Administratīvā rajona tiesa

nosprieda

noraidīt /pers. A/ pieteikumu par Ministru kabineta 2021. gada 9. oktobra rīkojuma Nr. 720 „Par ārkārtējās situācijas izsludināšanu" 5.3. apakšpunkta atzīšanu par prettiesisku attiecībā uz /pers. A/ un pienākuma uzlikšanu Ministru kabinetam atlīdzināt /pers. A/ nemantisko kaitējumu 50 000 *euro* un mantiskos zaudējumus 5803,38 *euro*.

Spriedumu var pārsūdzēt apelācijas kārtībā Administratīvajā apgabaltiesā viena mēneša laikā no sprieduma sastādīšanas dienas, iesniedzot apelācijas sūdzību Administratīvās rajona tiesas Liepājas tiesu namā.

Spriedums sastādīts 2022. gada 13. jūnijā.

Tiesnese K. Brokane